

SMJERNICE O ODGOVORNOM KORIŠTENJU ALATA UMJETNE INTELIGENCIJE (ARTIFICIAL INTELLIGENCE - AI) NA EKONOMSKOM FAKULTETU U OSIJEKU

1. Predmet i cilj Smjernica

Ovim se Smjernicama utvrđuju načela, pravila i preporuke za primjereno, etično i odgovorno korištenje alata umjetne inteligencije (u daljnjem tekstu: AI alati) na Ekonomskom fakultetu u Osijeku (u daljnjem tekstu: Fakultet). Izrazi koji se upotrebljavaju u ovom dokumentu, a imaju rodno značenje, upotrebljavaju se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

Cilj Smjernica je osigurati da se umjetna inteligencija koristi na način koji doprinosi kvaliteti nastavnog, znanstvenog i stručnoga rada, uz očuvanje akademske čestitosti, transparentnosti i odgovornosti svakog korisnika. Fakultet ovim dokumentom potiče razvoj digitalne pismenosti te kompetencija koje omogućuju kritičko, promišljeno i kreativno korištenje AI alata u akademskom i profesionalnom kontekstu.

Smjernicama se također nastoji osigurati usklađenost prakse Fakulteta s nacionalnim i europskim propisima, uključujući Akt o umjetnoj inteligenciji Europske unije, kao i s načelima etičnog i društveno odgovornog korištenja tehnologije. Time se umjetna inteligencija promatra kao sredstvo koje nadopunjuje, a ne zamjenjuje, ljudsko znanje, prosudbu i stvaralaštvo.

2. Primjena Smjernica

Ove se Smjernice primjenjuju na:

1. studente Fakulteta,
2. nastavno i nenastavno osoblje,
3. vanjske suradnike i druge osobe koje koriste AI alate u okviru djelovanja Fakulteta.

Smjernice se primjenjuju na sve oblike rada – uključujući nastavu, istraživanja, stručne poslove i javnu komunikaciju.

3. Temeljna načela korištenja AI alata

Korištenje AI alata na Fakultetu temelji se na sljedećim načelima:

- (1) **Načelo transparentnosti** – svaki korisnik mora jasno navesti kada i kako koristi AI alat.
- (2) **Načelo akademske čestitosti** – AI alat ne smije zamijeniti osobni rad studenta, nastavnika ili zaposlenika, niti dovesti do obmane.
- (3) **Načelo odgovornosti** – krajnju odgovornost za sadržaj i interpretaciju rezultata snosi osoba koja koristi alat.
- (4) **Načelo pravednosti** – svi korisnici moraju imati jednak pristup AI alatima i jednak tretman pri vrednovanju.
- (5) **Načelo zaštite podataka** – zabranjeno je unositi osobne, povjerljive ili osjetljive podatke u AI sustave bez odgovarajuće zaštite i odobrenja.
- (6) **Načelo ažurnosti** – Fakultet redovito prati razvoj tehnologije i prilagođava Smjernice novim okolnostima.

4. Korištenje AI alata u nastavi

- (1) Korištenje AI alata može nastavnicima olakšati pripremu i provedbu nastave, izradu nastavnih materijala te ubrzati proces vrednovanja. Istodobno, primjena takvih alata može doprinijeti razvoju kritičkog mišljenja studenata kroz inovativne oblike poučavanja i učenja.
- (2) Nastavnici trebaju steći razumijevanje mogućnosti i ograničenja AI alata te poticati razvoj AI pismenosti među studentima.
- (3) AI alati mogu biti korišteni kao potpora u nastavi i učenju, u svrhu generiranja ideja, provjere jezika, istraživanja izvora i poticanja kritičkog mišljenja
- (4) Način upotrebe AI alata definiraju nastavnici za svaki pojedini kolegij u skladu s ovim Smjernicama
- (5) Nastavnici su dužni studente upoznati s pravilima upotrebe AI alata i jasno navesti dopuštene i zabranjene oblike primjene.
- (6) Nastavnici su odgovorni za provjeru točnosti i vjerodostojnosti materijala nastalih uz pomoć AI alata.
- (7) Nastavnici trebaju poticati korištenje AI alata kao podrške, a ne zamjene za samostalno učenje i razumijevanje gradiva.

5. Smjernice na razini kolegija

- (1) Svaki nastavnik treba u programu kolegija (syllabus) navesti pravila o dopuštenoj upotrebi AI alata u skladu s ovim Smjernicama.
- (2) Nastavnik može zatražiti izjavu studenta o korištenju AI alata u pisanom radu.
- (3) Alati za otkrivanje AI generiranog sadržaja mogu se koristiti kao pomoćno sredstvo, no odluka o stvarnoj upotrebi AI alata mora se temeljiti i na dodatnim elementima, kao što su usporedba s ranijim radovima studenta, provjera izvora, razina razumijevanja gradiva te drugi relevantni pokazatelji.
- (4) U slučaju sumnje na zloupotrebu AI alata nastavnik treba:
 - dokumentirati izvješće o otkrivenom AI generiranom sadržaju,
 - zatražiti pismeno ili usmeno pojašnjenje studenta o načinu izrade rada, korištenim izvorima i eventualnoj upotrebi AI alata,
 - po potrebi uključiti Etičko povjerenstvo za studente.

6. Korištenje AI alata od strane studenata

- (1) Studenti smiju koristiti AI alate samo ako to nije u suprotnosti s ovim Smjernicama.
- (2) Student je dužan jasno navesti koji je alat koristio, u koju svrhu i u kojem opsegu.
- (3) Zabranjeno je predavati AI generirani sadržaj kao vlastiti bez navođenja korištenog alata
- (4) Dopuštena upotreba uključuje:
 - provjeru jezika i gramatičkih pogrešaka,
 - strukturiranje i planiranje rada,
 - istraživanje literature i razradu ideja
- (5) Nedopuštena upotreba uključuje:
 - generiranje cjelovitih seminarskih, diplomskih ili istraživačkih radova,
 - korištenje AI alata pri rješavanju ispita ili zadataka čiji je cilj provjera individualnog znanja,
 - parafraziranje ili plagiranje sadržaja generiranog AI-jem.

- (6) Studenti su odgovorni za sadržaj i autentičnost vlastitog rada, bez obzira na korištenje AI alata. Alati se mogu koristiti kao podrška učenju, ali ne smiju umanjiti mogućnost nastavnika da pravedno procijeni znanje i kompetencije studenta. Kršenje ovih pravila smatra se povredom akademskog integriteta.
- (7) AI alat ne može biti naveden kao autor ni kao suautor studentskog rada. Uloga AI alata mora biti jasno opisana i transparentno prikazana u kontekstu vlastitog doprinosa studenta. Parafraziranje ili prepravljavanje tuđih izvora uz pomoć AI alata bez pravilnog navođenja izvora smatra se plagijatom i povredom akademskog integriteta.
- (8) Ako postoji sumnja na zloupotrebu AI alata, nastavnik može od studenta zatražiti dodatna pojašnjenja ili obranu rada.

7. Korištenje AI alata u znanstveno-istraživačkom radu

- (1) U istraživačkom radu AI alati mogu služiti kao podrška analizi podataka, obradi informacija, generiranju ideja, pronalaženju istraživačkih pitanja i relevantnih izvora.
- (2) Istraživači moraju zadržati kritičku distancu i odgovornost za rezultate, interpretacije i zaključke.
- (3) AI alati se ne smiju koristiti za izradu znanstvenih radova bez ljudske revizije i navođenja korištenih metoda.
- (4) Upotreba AI alata mora biti u skladu s etičkim standardima i pravilima istraživanja i citiranja izvora.
- (5) Dopusnene upotrebe AI alata:
 - lektoriranje, provjera gramatike, poboljšanje stila te prevođenje teksta,
 - razrada ideja, izrada nacрта te razmatranje različitih pristupa za rješavanje istraživačkog problema,
 - izrada ili izmjena slika, tablica, grafova i multimedijских materijala ako su poštovani zahtjevi zaštite autorskih prava i privatnosti te uz jasno navođenje da je materijal djelomično ili u cijelosti generiran s pomoću AI alata.
- (6) U skladu s navedenim, nužno je da istraživači:
 - primjenjuju AI alate na način koji unapređuje kvalitetu i učinkovitost istraživanja, uz zadržavanje akademske odgovornosti i etičnosti,
 - razumiju razliku između legitimne upotrebe AI alata i neovlaštenog preuzimanja tuđeg sadržaja te provjeravaju izvornost generiranog materijala,
 - ispituju pouzdanost i nepristranost (engl. *bias*) podataka i tekstova koje generiraju AI alati,
 - provjeravaju vjerodostojnost informacija koje AI alati proizvode, osobito u slučajevima mogućeg stvaranja netočnih ili izmišljenih podataka („halucinacija“),
 - koriste AI alate u skladu s načelima akademskog integriteta, uz promicanje etičnog, transparentnog i odgovornog istraživačkog pristupa.
- (7) Korištenje AI alata u procesu recenziranja znanstvenih i stručnih radova
 - Recenzentima se ne preporučuje korištenje AI alata u procesu recenziranja znanstvenih radova, budući da takva praksa može dovesti do neovlaštenog otkrivanja podataka, uključujući osobne informacije i vlasničke sadržaje.
 - Urednici i recenzenti ne smiju učítavati rukopise, slike ni druge informacije iz neobjavljenih radova u generativne AI sustave, jer to može predstavljati povredu autorskih i vlasničkih prava.

- U iznimnim slučajevima kada se AI alati ipak koriste, recenzenti su dužni jasno navesti svrhu i opseg njihove primjene, pritom osigurati zaštitu povjerljivih podataka te pažljivo procijeniti ograničenja alata i moguće rizike za integritet recenzijskog postupka.

8. AI alati u stručnim poslovima Fakulteta

- (1) Fakultet može koristiti AI alate u stručnim poslovima uz poštivanje Opće uredbe o zaštiti podataka i internih sigurnosnih politika.
- (2) Povjerljive informacije i podaci o studentima, zaposlenicima ili partnerima ne smiju se unositi u vanjske AI sustave bez odobrenja nadležnog tijela.
- (3) Svaka primjena AI alata u stručnim poslovima i procesima mora biti transparentna i dokumentirana.

9. Zaštita privatnosti i podataka

- (1) Korisnici su dužni čuvati povjerljivost i privatnost podataka.
- (2) Zabranjeno je dijeljenje osobnih, akademskih ili poslovnih informacija s AI alatima koji ih pohranjuju ili koriste za treniranje modela.

10. Edukacija, nadzor i sankcije

- (1) Fakultet će organizirati edukacije i radionice o odgovornoj upotrebi AI alata za studente i zaposlenike, s posebnim naglaskom na rizike vezane uz generiranje netočnih informacija („AI halucinacija“), pristranost algoritama, povredu autorskih prava i neovlašteno korištenje osobnih podataka
- (2) Zloupotrebom AI alata smatra se svaka upotreba umjetne inteligencije suprotna načelima akademske čestitosti, transparentnosti i profesionalne odgovornosti.
- (3) Za svaku zloupotrebu AI alata korisnik može odgovarati pred Etičkim povjerenstvom Fakulteta, koje djeluje radi promicanja i zaštite etičkih načela u nastavnoj i znanstvenoj djelatnosti, stručnom radu, međusobnim odnosima i javnom istupanju nastavnika, suradnika, drugih zaposlenika i studenata.

11. Završne odredbe

- (1) Ove Smjernice primjenjuju se od dana usvajanja na Fakultetskom vijeću.
- (2) Fakultet će redovito preispitivati i po potrebi ažurirati odredbe ovih Smjernica.
- (3) Smjernice su izrađene uz potporu AI alata koji su korišteni za jezično oblikovanje i tehničku doradu teksta, a temelje se na analizi i usporedbi dobrih praksi svjetskih i hrvatskih sveučilišta i institucija.

Dekanica:

Prof. dr. sc. Sunčica Oberman Peterka

KLASA: 007-01/25-02/02
URBROJ: 2158-96-01-25-01

U Osijeku, 28. studenog 2025. godine